

DAVOR RODIN: »DIJALEKTIKA I FENOMENOLOGIJA«

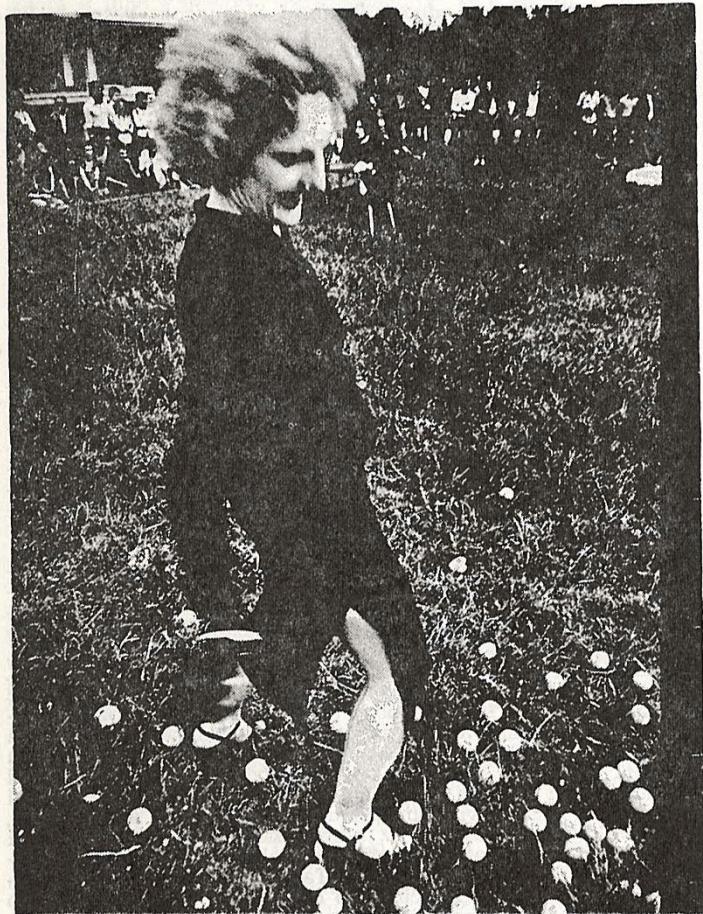
»Nolit«, Beograd, 1979.

Piše: Muslija Muhović

Davor Rodin, autor našeg ogleda, rasprava i studija (pomenimo neke od posljednjih: *Aspekti odnosa između Hegelove i Marxove dijalektike, Dijalektika građanskog društva, i Marxovu misao zajednice*), predstavlja se jugoslovenskoj, uglavnom stručnoj javnosti svojom najnovijom studijom koju čine sintetizovana i nešto proširena autonoma predavanja održana na poštodijskim studijama u Dubrovniku (*Fenomenologija i marxizam*) i Zagrebu (*Marxizam i suvremena zbilja*).

Odmah na početku *DIJALEKTIKE I FENOMENOLOGIJE* može se primjetiti da autor svoju intelektualnu djelatnost usmjerava na propitivanje relacije i dijaloga marxizma i fenomenologije (kao dva najvažnija suvremena mišljenja). I upravo zahvaljujući svojoj jakoj izraženoj intelektualnoj prodornosti u temeljna filosofска pitanja ova dva oblika mišljenja, Rodin uspijeva naći ono mjesto koje omogućava dijalog i zajedničku karakteristiku fenomenologije (Husserlove) i marxizma. Zato izvjesne njegove refleksije mogu biti veoma inspirativne za ponovo preispitivanje suštine relacije i dijaloga između dijalektike i fenomenologije. Da bi se rasvijetlila već pomenuta relacija, u *DIJALEKTICI I FENOMENOLOGIJI* se najprije eksplisira ranije načelo pitanje značenja spekulativne dijalektike (za jednog fenomenologa), dokle kao onog oblika filosofiskog mišljenja koje započinje svoj razvoj s Descartesom, a završava s Hegelom, značenje fenomenologije za jedno dijalektičko mišljenje. Time je, objašnjavajući suštinu kritike upućene fenomenologiji i kritike upućene dijalektičkoj kritici, autor uspijeva stvariti esencijalnost Husserlove fenomenološke analize i njenu dodirnu tačku sa marxističkim naukovanjem. Naravno, pri tome se ne smiju izgubiti iz viđa autorove atraktivne refleksije o onim stajalištima suvremenih marxista koja u fenomenologiju vide neku vrstu zakašnjelog građanskog subjektivnog idealizma, odnosno da fenomenolozi na marxizam gledaju kao na jednu varijantu historicizma.

Kritički se osvrćući na takva stajališta, Rodin pravilno konstitira da suvremeno mišljenje mora aktualizirati, odnosno uspostaviti dijalog između fenomenološkog i dijalektičkog načina mišljenja ukoliko želi odgovoriti na temeljna pitanja suvremenosti; tačnije, mora spoznati u tom dijalogu zajedničku crtu Husserlove fenomenologije i marxističkog naukovanja, koja se odnosi na to da je i znanost u građanskom, kapitalističkom načinu proizvodnje i života postala postvarena znanost, sluškinja fundamentalnog motiva kapitalističke logike.

likovni prilozi u ovom broju: na naslovnoj strani Milan Jovanović, na stranama 102 Duško Stepanović, 104 Mladen Đurović, 122 Dragan Švirčev i 126 Rade Marković, članovi »Tuš grupe« na stranama 89, 90, 98 i 124, grafike Branislava Karanovića

Posebnu vrijednost *DIJALEKTIKE I FENOMENOLOGIJE* čini to što je ukazala na to da u samim metodama fenomenološkog i dijalektičkog načina mišljenja nema ničeg zajedničkog što bi omogućilo plodnosni razgovor između fenomenologije i marxizma. Međutim, autor tu podlogu nalazi u opisivanju stvari fenomenološkog i historijsko-materijalističkog (i u tom smislu dijalektičkog) mišljenja, jer i fenomenologija i historijski materijalizam dopiru u dimenziju predempirijskog konstitutivnog područja.

Imajući to u vidu, Rodin uvažava Husserlovu provođenja radikalne kritike novovjekovnih znanosti i to posredstvom transcendentalnafenomenološkog razotkrivljivanja procesa unutar kojega novovjekovne znanosti konstituiraju svoju stvar, svoj predmet. Prema tome, unutrašnji pokretni motiv Husserlovu filosofiranju jest kritika novovjekovnog znanstvenoguma, a odatle, naravnito u kasnijim spisima, i kritika novovjekovnog, tj. građanskog ljudstva kome je svoj život utemeljilo na znanstvenom jumu, te ga stoga pogada ista duboka kritika kao i same novovjekovne znanosti.

Na tragu ovog motiva moguć je plodnosan dijalog između fenomenologije i historijskog materijalizma. Jer i Marx kritizira građansko društvo, ali ne posredstvom knjižice procesa u kojem se konstituiraju predmet novovjekovne znanosti, nego posredstvom kritike procesa konstituiranja same novovjekovne zajednice. Kao što Husserl teško izlazi na kraj s procesom konstituiranja zajednice, ili intersubjektiviteta, kako on to kaže, pa je naposlijetku tretira kao ono što naprosto jest, naime, fenomen među fenomenima, tako i Marx na tragu svog knjižičkog pristupa procesu konstituiranja građanskog društva previđa pitanje o biti znanosti, te stoga znanost promatra pretežno sa stajališta njene funkcije u reprodukciji života, tj. kao proizvodnu snagu.

Istu krizu građanskog svijeta promatraju oba mislioca s različitim stajališta. Husserl analizira i kritizira novovjekovnu građansku znanost, a Marx novovjekovno građansko društvo — kapitalizam. Prema tome, Marx građansko društvo nije deducirao iz apstraktnih kategorijauma (što je slučaj u Hegela), nego do apstraktnih kategorija dolazi uopćavanjem zbiljski konkretnog, činjeničnog materijala u kojem se očituju građanski bičalki.

DIJALEKTIKA I FENOMENOLOGIJA se, pored ostalog, bavi i fenomenološkom kritikom pozitivne znanosti. Naime, Rodin eksplikativnom analizom Husserlovih djela dolazi do zaključka da je Husserl svoju kritiku pozitivne znanosti već započeo u spisu *Filosofija kao stroga znanost*, a dovršio u *Križa evropskih znanosti i transcendentala fenomenologija*. Nakon ekspliziciranja Husserlove kritike pozitivne znanosti (kao postvarene znanosti), Rodin objašnjava Marxovo određenje tehnike i znanosti, koji ih je odredio sa stajališta njihovih funkcija u određenom društveno-historijskom načinu materijalne proizvodnje života. Svoje stanovište o tehnicu Marx izlaže u *KAPITALU*, tačnije u odeljku *Proizvodnja relativnog viška vrednosti*.

U *DIJALEKTICI I FENOMENOLOGIJI* raspravlja se i o pitanju. Šta čini bit znanosti? Pri tom autor studije ispravno izvodi zaključak da u suvremenoj teoriji znanosti dominiraju dva tipa odgovora (medusobno različita): jedan predlaže suvremena (na Husserlovoj tradiciji izgrađena) fenomenologija, a drugi odgovor pruža suvremena analitička filosofija i filosofija jezika, koja počinje na tezama Ressella i Wittgensteina.

Tri posljednja ogleda *DIJALEKTIKE I FENOMENOLOGIJE* obraduju filosofsku dimenziju teorija znanosti, zatim raspad novovjekovne ideje boga i odnos teorije i prakse u suvremenom marxizmu.

Ako želimo dati opću ocjenu o *DIJALEKTICI I FENOMENOLOGIJI*, ona bi se oprimljike mogla ovačko formulišati: studija raspravlja i problematizira veoma interesantno područje kojim se malo (ili vrlo malo) bavi naša teorija. Eksplisirajući odnos fenomenološkog i dijalektičkog mišljenja, Davor Rodin spada u onu grupu marxista koja svojim tezama o odnosu dva veoma utjecajna mišljenja inauguruje veoma interesantna pitanja za suvremenu marxističku (i svaku drugu progresivnu) misao.

DR KARLO KOVAC: »PROGRES I PRAVO«, Savremena administracija, Beograd, 1978.

Piše: Radivoj Stepanov

1. Finansijskom pomoći Samoupravne interesne zajednice naucni rad Vojvodine i pozitivnim recenzijom dra Tibora Varadija, dra Ljubiše Miloševića i dra Vojjima Radomirovića, pojavila se knjiga *Progres i pravo* novosadskog autora startije generacije dra Karla Kovaca.

Pošto je namerno istaknuto da je reč o autoru s dužim iskustvom u naučnom radu u oblasti koju opredeljuje, bar dešom, maslov lknjige, opravdano je očekivati da ona zadovoljava barem osnovne opšte kriterijume naučnog rada, a istovremeno da ispoljava punu istvaralačku zrelost imenog autora. Ipak, nije tako.

2. Knjizi, pre svega, nedostaje osnovna teza. Nema osnovne zamisli koja se u »dokaznom postupku« na temelju odgovarajuće teorijske argumentacije ili spekulacijom izlaže i brani. Ako je usmerenost knjige »da se pokuša istražiti i ustanoviti kojim različitim uticajima je podložan pravni sistem u zavisnosti od promena koje nastaju na polju nauke i tehnike, te da se na osnovu tога određe i utvrde zadaci i uloga pravnog sistema uopšte, a